

20. 5. 2014

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Užití trestního práva aneb výživné po česku

Symptomatické znaky výkonu spravedlnosti je třeba hledat nejen v právních větech utvářejících judikaturu, ale i v samotném procesu nalézání trestního práva. Často si jako praktický advokát kladu otázku, co vše už je trestné a proč se trestní právo prolíná tam, kde by stačili prostředky práva soukromého či veřejného – v rovině správního trestání.

Moreno Vlk & Asociados
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE / ABOGADOS / ATTORNEYS AT LAW
PRAHA MADRID BRATISLAVA

Nemohl jsem proto pominout usnesení Nejvyššího soudu ČR publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek 8/2013 pod č. 58, ve věci spisové značky 5 Tdo 123/2013, ve věci zanedbání povinné výživy by podle § 196 zák. č. [40/2000](#) Sb., trestního zákoníku. Ilustrativnější příklad porušení základních trestně právních premis, alespoň tak jak jsou nám předkládány na právnické fakultě a jak je vnímáme jako základní předpoklady trestně právní represe, by člověk jen těžko pohledal. Nejde o právní větu, její obsah odpovídá judikaturním závěrům Nejvyššího soudu v obdobných věcech a je nikoliv překvapivý. Kdo o to stojí, ať si jej přečte ve Sbírce rozhodnutí.

O co jde významně, že v předmětné věci bylo vedeno zcela vážně míněné a soudním řízením s odsuzujícím rozsudkem zakončené, trestní stíhání pro trestný čin, který spočívá v neplacení výživného v částce Kč 2.000,- po dobu šesti měsíců. Ano v částce celkem Kč 12.000,-. Samozřejmě nebudu dělat překvapeného, dobře všichni víme z praxe, že takováto trestní stíhání se odehrávají stále do kolečka a vychází z příšerného přesvědčení českého zákonodárce, že trestně právní represe pro neplatiče výživného je to nejlepší, co vyřeší celý problém nezodpovědného rodičovství. Nicméně, co si, jako zdravý rozum mi říká, že vést trestní stíhání pro takovýto přečin je plýtvání ekonomickou i intelektuální silou osob zúčastněných na celém procesu a naprosto zbytečnou kriminalizací osoby zpravidla doposavad bezúhonné. Pečlivě pročítaje předmětné usnesení, zjistil jsem, že ve věci není ani slovo o tom, jakým způsobem bylo vedeno případné exekuční řízení pro vymození uvedené povinnosti, zvláště, když „pachatel“ trestného činu pracuje jako lékař v soukromé ordinaci. Tedy žádný bezdomovec, po němž je nemožno výživné vymáhat.

Teoretici, kteří jste na Nejvyšším soudě, dovoluťe, abych citoval z Šámal P. a kol., Trestní zákoník I. § 1 – 139 komentář, 1. vydání, Praha, C. H. Beck 2009 / 2010 strana 10 : „Trestně právní řešení představuje tedy ultima ratio pro zákonodárce i pro soudce. Nově kodifikace trestního zákoníku je totiž založena na přesvědčení, že ochranou práv a svobod jednotlivců, včetně jejich života, zdraví a majetku, práv a chráněných zájmů právnických osob, jakož i demokratického státního a společenského zřízení, je třeba dosahovat především mimo trestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostřednictvím trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu ve společnosti. Kriminální politika, sledující kontrolu a potlačování kriminality musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe. Přitom prevenci je třeba chápat jako soubor nejrůznějších aktivit, především nesankčního charakteru, které vyvíjejí státní, veřejné i soukromoprávní instituce a jednotlivý občan.“

Dále k tomu pak shodně trestní zákoník č. 40/2009 Sb. v § 12 odst. 2: „*Trestní odpovědnost pachatele a trestně právní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“

Možná jsem naivní, ale domnívám se, že Nejvyšší soud by měl změnit svojí praxi a zcela opustit dosavadní velkou toleranci k možnosti trestního stíhání podle zažité judikatury ve věcech přečinu zanedbání povinné výživy, bez pečlivého zkoumání využití mimotrestních prostředků.

Pokud máme soukromé exekutory, pokud máme možnost vykonávat rozhodnutí soudu ohledně výše výživného cestou soukromoprávní, je třeba se na prvním místě vždy ptát, zda-li byla využita cesta civilní. Shodně i jaká míra ohrožení výživy nastala u povinného a jaké byly okolnosti následků, ne ty ony pouhé časové, jak je tomu doposud podle zažité judikatury. Očekával bych od Nejvyššího soudu, že se konečně nadechne a zákonodárce, v jeho poněkud neortodoxním názoru na otázku výživného, zkrátí a poukáže na místo, které trestně právní represe má. Jde o subsidiární prostředek, který má co nejméně omezovat chod společnosti. Právní stát používá co nejtvrďší prostředky až na posledním místě. Myslím, že je na místě, přeformulovat dosavadní postuláty týkající se trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zák. a to tak, že Nejvyšší soud zakotví judikatorně nezbytnou povinnost soudu, případně ostatních orgánů činných v trestním řízení, zkoumat, zdali zde existují smysluplné nebo vůbec žádné návrhy na výkon rozhodnutí, jak s nimi bylo naloženo a zdali všechny prostředky mimosoudní byly ve věci vyčerpány. Až teprve, když se tyto ukázaly jako zcela liché a současně dochází ke skutečnému relevantnímu ohrožení výživy nezletilého, dochází k naplnění zásady zákonnosti a přípustné subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 trestního zákona. Zde cituji z již zmíněné publikace a tentokrát strany 87: „*zásady zákonnosti a subsidiarity trestní represe tvoří páteř trestního práva.*“ V současné době je tato páteř, alespoň pokud se týká zažitých postupů trestního stíhání pro trestné činy tohoto typu, ve stavu skoliózy s vyhrzlou plotýnkou.

Stav, kdy v otázkách výživného dáváme prostor k trestnímu stíhání ve věcech, které trestné ze shora popsaných důvodů, nejsou, znamená též, že čerpáme zbytečně lidskou i intelektuální kapacitu tam, kde by bylo třeba napříť pozornost orgánů činných v trestním řízení a soudů k věcem podstatným.

Nechci nikomu dávat ponaučení, ale jako obhájce mohu touto cestou sdělit, že otec (neboť je to skoro vždycky otec) popotahovaný za neplacení výživného trestními soudy, tam kde jde o věci typově shodné, tedy movitý otec, který z nějakého důvodu několik měsíců neplatil, rozhodně nevnímá výkon soudu ani policie při trestním stíhání za výkon spravedlnosti, ale v lepším případě za absolutní nesmysl. A účinky trestní represe na nápravu pachatele? Tam, kde pachatel vidí trest jako šikanu a nespravedlnost? Deziluze a vytvoření přesvědčení, že právo není ani spravedlivé ani v souladu se zdravým rozumem. Že je spíše nástrojem pomsty? To je velmi špatný výsledek. Bohužel dosahovaný více, než je zdrávo. Jen trest, který pachatel přijme, je trestem, který v právním státě dostal svého účelu. Současný judikaturní stav ve věcech zanedbání povinné výživy je třeba změnit i z těchto důvodů.

JUDr. Václav Vlk,

advokát, partner Moreno Vlk & Asociados
předseda Výboru pro vnější vztahy České advokátní komory

[Moreno Vlk & Asociados](#)

advokátní kancelář

Sokolovská 32/22
186 00 Praha 8

Tel.: +420 224 818 736

Fax: +420 224 818 736

e-mail: paha@moreno-vlk.eu

[*] Příspěvek byl uveřejněn v Bulletin Advokacie online

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)